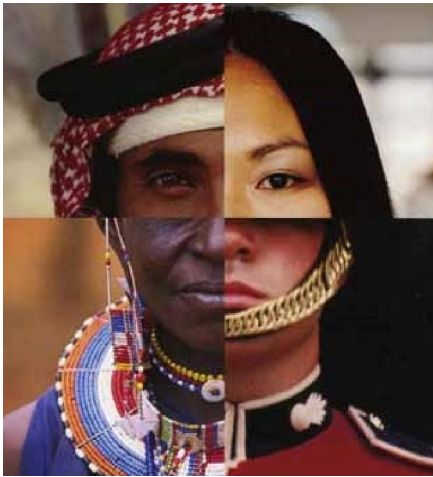

اثر نمایشی (Demonstration effects)

مرتضی بیکی، زمستان ۱۳۹۵
مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان قم

اثرات نمایشی اثر بر رفتار افراد از طریق مشاهده عمل دیگران و نتایج آن است. این عبارت در علوم سیاسی و جامعه‌شناسی کاربرد دارد تا نشان دهد توسعه یک کشور کاتالیزور توسعه دیگر کشورها است. در تئوری مصرف، فرد با دیدن مواد و الگوی مصرف دیگران، علایق خود را کنار می‌گذرد و به آنها روی می‌آورد. سیاست دموکراسی خاورمیانه‌ای دولت جرج بوش و حمله غرب به عراق یک اثر نمایشی برای ایجاد مسطوره دموکراسی برای کشورهای عربی بود.

«اثر نمایشی» (Demonstration effects) بیشتر در حوزه علوم سیاسی و جامعه‌شناسی کاربرد دارد. نمونه چشمگیر این اثر رفتار والدین است که از والدین خود مراقبت می‌کنند تا به فرزندان خود یاد بدهند که آنها نیز بعدها از خودشان مراقبت کنند. کشورها و دولت‌های محلی اغلب قوانین و سیاست‌های اقتصادی را بر می‌گزینند که مشابه آن در جاهای دیگر موفقیت‌آمیز بوده باشد. موفقیت به اثبات رسیده این سیاست‌ها نوعی اثر نمایشی ایجاد می‌کند که دیگر دولت‌ها را به سمت اتخاذ سیاست‌های مشابه می‌کشد تا از آن تقلید کنند. در اقتصاد اثر نمایشی روشی برای توصیف نحوه توسعه بحران‌های اقتصادی یا مالی است. نمونه آن بحران اقتصادی آسیا است.

سرمایه‌گذاران معمولاً همیشه همه چیزها را در مورد وضعیت اقتصادی کشورهایی که در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند نمی‌دانند. وقتی این سرمایه‌گذاران فروپاشی یک اقتصاد را مشاهده می‌کنند، در مورد سرمایه‌گذاری در کشورهای نظیر آنها به تردید می‌افتند.

برخی اقتصاددانان منجمله «جیمز دانزبری» و «رابرت فرانک» معتقدند که آگاهی از عادات و رفتار مصرفی دیگران موجب تقلید آنها در انسان می‌شود. دانزبری در تئوری مصرف خود این پدیده را توضیح داده و آن را «اثر نمایشی» می‌نامد. به نظر او سطح جاری مصرف در مردم موجب ناشادی آنها می‌شود و بر نرخ صرفه‌جویی آنها می‌افزاید و در نتیجه فرصت‌هایی در برابر رشد اقتصاد ماکرو می‌گذارد. همچنین «رانیار نورسکه» (۱۹۵۳) معتقد است که قرار دادن یک جامعه در معرض یک کالای جدیدی یا راه‌های جدید زندگی، باعث ناراضی و ناخوشحال شدن آنها از روش مصرف پذیرفته شده پیشین آنها می‌شود. او این مسئله را اثر نمایشی بین‌المللی می‌نامد و معتقد است که ملت‌های توسعه‌یافته افزایش فشار در جهت دستیابی به کالاهای مادی به سرعت افزایش می‌یابد زیرا

مردم با کالاهای عالی و یا الگوهای عالی مصرف مواجه می‌شوند و یا اقلام جدیدی را مشاهده می‌کنند و یا راه‌های جدیدی برای پاسخ دادن به خواسته‌های خود می‌بینند. در نتیجه به سرعت ناآرام و ناراضی می‌شوند، دانش آنها توسعه می‌یابد، قدرت تخیل آنها تحریک می‌شود و تمایلات جدیدی در آنها شکل می‌گیرد.

دموکراسی

در اواخر قرن ۱۸، موفقیت انقلاب آمریکا از طریق اثر نمایشی موجب شعله‌ور شدن انقلاب فرانسه شد. خیلی‌ها معتقدند که جنبش‌های سیاسی اساساً به دلیل مشاهده موفقیت در جنبش‌های سیاسی کشورهای دیگر شکل می‌گیرند. این ایده ارتباط مستقیم با «اثر دومینو» دارد. زمانی فکر می‌کردند که انقلاب‌های موفق کمونیستی در برخی کشورها موجب انگیزه برای انقلابات کمونیستی کشورهای دیگر می‌شود.

بخشی از منطق پشت تهاجم کشورهای غربی به عراق در سال ۲۰۰۳ این بود که دموکراتیزه کردن عراق نمایشی برای دیگر کشورهای عرب منطقه می‌شود و دموکراسی به این کشورها سرایت می‌کند. بنابراین تئوری این بود که این گونه اثرات نمایشی موجب افزایش سرعت توسعه دموکراسی در سراسر خاورمیانه می‌شود.

https://en.wikipedia.org/wiki/Demonstration_effect